

Књига под необичним називом „X“, архитеката Фотирића и Рајковића, на вешт и занимљив начин води нас истовремено у више аспеката професионалних активности и преокупација аутора. Они изабране теме покренуте у десетогодишњој сарадњи, приказују кроз систематски и студиозно спроведену селекцију пројеката, конкурса и реализација, коју надаље, кроз текст, тумаче и образлажу, а крајњи резултат је целовита слика процеса пројектовања. Овако постављена, књига представља занимљиву форму у којој свако може пратити – упознавати или вредновати – креативни пут, од почетне идеје, асоцијације, до реализације.

Свакако, главна тема књиге је презентација пројектантског опуса који, не само по обиму и сложености, већ превасходно по досегнутим архитектонско-обликовним вредностима, показује веома висок ниво. Поштујући класична начела струке, аутори су се определили да своје реализације прикажу фотографијама, али за ову прилику, ликовно и технички посебно припремљеним графичким прилозима, преко којих се стиче јасан и целовит увид у презентована дела. И док се са једне стране компјутерским моделима вешто симулирају урбанистички комплекси, архитектонски објекти или ентеријери, с друге стране, избор и присуство скица и вињета доприноси шарму књиге и указује на уверење аутора да је цртеж незаменљиво средство у пројектантском процесу.

Текстуална образложења приказаних пројеката дата на неформалан начин описују узрок, повод, дилеме, мотиве, или идејна ауторска полазишта, што књизи даје одређену лежерност и оригиналност. Описи догађаја, разговори са инвеститорима, проблеми са градилишта, дилеме при избору материјала и мноштво других различитих тема и ситуација, има за циљ да појасни процесе и околности у којима настају архитектонска остварења. Искрено и смело, Рајковић и Фотирић својим текстовима указују, наводећи нас на размишљање, на непредвидивост и сложеност коју са собом носи проблематика пројектовања.

Језик и стил писања као и начин на који се процеси, догађаји и ситуације објашњавају, близак је младој публици и има за циљ да их својом неформалношћу и динамизмом заинтересује и привуче, а посебно ону публику којој ће архитектура бити будућа професија. Зато сматрам да је књига (монографија) због своје вишезначности неопходна литература у наставном процесу архитектонских факултета.

Проф. Бранислав М. Стојановић

Архитекте Небојша Фотирић и Игор Рајковић удружени у ауторски тим који већ пуну деценију успешно дела на пољу архитектуре и урбанизма, одлучили су да своје пројектантско искуство преточе у писану форму у виду монографије. Рукопис књиге пред нама представља интроспекцију њихове досадашње пројектантске праксе и има за циљ да приближи мисаони и емоционални доживљај креативног чина двојице архитеката, да нас упозна са њиховим дилемама, преиспитивањима и коментарима и да допринесе бољој стручној комуникацији, у првом реду са студентском популацијом.

У предговору – уводу, аутори нам дефинишу предмет свог рада и објашњавају разлог да публикацију назову *10*. Број десет не означава валоризацију, већ симболизује десет година заједничког рада, стеченог искуства и размишљања о урбанизму, архитектури, ентеријеру и дизајну. Интервал од десет година интензивне ауторске активности подстакао је архитекте Небојшу Фотирића и Игору Рајковића да прокоментаришу најважније елементе изабраних пројеката и дају увид у свој процес размишљања, креирања, пројектовања и доживљаја себе као архитекте на скоро исповедан, личан начин. У избору су се руководили хронолошким редоследом настанка пројеката, али и емотивним доживљајем, уносећи дневнички карактер у своје опсервације што им је дало посебан квалитет непосредног сведочанства.

У овом монографском раду, аутори су материју изложили у шест целина – поглавља: Комплекси, Објекти, Конкурси, Ентеријери, Сајамски штандови и Дизајн и опремање простора у оквиру којих су систематски и хронолошки представили сликом и текстом сваки пројекат, као низ зен прича. Прво поглавље бави се урбанистичким пројектима, а друго и најобимније поглавље, посвећено је објектима различитих намена (од приватне куће, преко вишеспратних стамбених зграда, до пословних објеката). Последње поглавље односи се на ентеријер, област у којој је апстрактни, а ипак сензитивни стил аутора дошао до пуног изражаја.

Књига се састоји од низа *прича* о сваком објекту, тако да је постигнута једноставна и савремена структура у пласирању материје. Ова методологија омогућује да се сваки објекат представи као посебна целина и оставља слободу у приступу књизи у смислу да се може читати и пратити у континуитету, од теме до теме, или пак од објекта до објекта. Допадљивости књиге доприносе и сажета текстуална објашњења писана у емотивном тону где се може сазнати како се дошло до идеје, инспирације, или нам се предочавају тешкоће при реализацији. Такође, бољем сагледавању понуђеног архитектонског садржаја ове публикације доприноси и сврсисходна и одмерена употреба фотографија, планова и цртача.

У раду који има тематски карактер истичемо да су Небојша Фотирић и Игор Рајковић успели да кроз приказ тридесет радова веродостојно изложе сложеност и специфичност свог архитектонског израза. Ови вредни и способни архитекте конципирајући публикацију као сумирање свог првог десетогодишњег радног циклуса, храбро су изнели и дотакли многе дилеме и размишљања која су их пратила током досадашње активности. Истовремено, високе стручне критеријуме и иновативност остварену архитектуром успели су да достигну и начином презентације у овој монографији, што сматрамо темељним и прижељкиваним идеалима у делатности сваког архитектонског посланика.

Посебно истичемо да ово занимљиво сведочанство о изазовима архитектонске професије има универзални значај као документовање архитектонског процеса из визуре ауторског искуства, али истовремено, видимо га и као сведочанство и допринос разумевању локалних услова, околности и времена у којем је ова архитектура планирана и реализована. Стога сматрамо да ће ова књига бити инспиративно штиво и корисно упутство за младе архитекте који су се определили да се отисну у неизвесност трагања за откривањем нових и сложених тајни у стварању архитектонског света.

мг Љиљана Милетић Абрамовић
кустос, музејски саветник
одсека за архитектуру у
Музеју примењене уметности, Београд